

Előfizetési feltételek:

Évi	16 frt — kr.
Félévi	8 „ 50 „
Negyedévi	4 „ 50 „
Havonként	1 „ 50 „

Megjelenik minden nap, innapi napokat kivéve.

zerkesztőség és kiadó-hivatal:
Munkács utca L. Bányai ház alatt.

MAGYAR POLGÁR.

POLITIKAI NAPILAP.

Hirdetési díjak.

Ötször hasábozott sor ára 6 kr.
Bélyegdíj minden hirdetésből 30 kr.
Nagyobb hirdetéseknek külön kedvezményt is nyújt a kiadó-hivatal.

Helyi kiadó-hivatalok.

Tordán: Retszár és Harmatház.
Bécs: Kröner Samu.
Kaposvár: Vokál János.
Szeged: Császár testvérek.
Köszörszár: Stein J. és Demján L.
M. Várhely: Wittich József.

A bécsi és pesti lapok lapunk bezártáig nem érkeztek meg.

KÖSZÖRSZÁR, NOVEMBER 30.

S z e m l e.

Köszörszár, november 30.

(ma.) A külpolitikai élet magasra csapkodó hullámai még mindig kérdést tartják előtérben, hogy vajon mielő magatartást fog követni Poroszország a keleti bonyodalmakkal szemben. E kérdés volt tárgya azon sürgönynek is, melyet megbízható forrásból vett tudósítás szerint Anglia megbízottja, Odo Russel intézett a napokban Bismarck grófhhoz. Erre a német szövetség hatalmas kancellárja nyitán kifejezte ugyan, hogy szemében Oroszország követelése alaposnak látszik, de viszont azt sem hallgatja el, miszerint a dolgok tárgyilagosságból tekintve, s esetleg a közvetítést is meg fogja kísérelni. E „közvetítés” — a kancellár álláspontjára, Thiele ur azóta tett nyilatkozatai szerint — abból állana, hogy Oroszország kötelezze magát, miszerint nem fog tovább terjeszkedni s igényeit csak elvben tartandja fel, ha viszont a többi hatalmak is azoknak opportunus okait el fogják ismerni. A keleti kérdésben ez a legutolsó stadium mely, ha kombinációkba egy kis optimizmust is vegyítünk, bizonyára nem zárja ki annak lehetőségét, hogy a világrészünket fenyegető újabb háború csak a diplomácia kezében fog lefolyni, s hogy a keleti ég „fekete pont”-jait a diplomaták iratainak tintafoltjai láthatatlanká teendők.

Bismarck urak egyébiránt egyelőre meglehetősen gondot adnak az északkeleti birodalmi gyűlésen történtek. Végre Németországban is akadt egy pár ember, elég bátor a demokrácia nevében tiltakozni azon háború folytatása ellen, mely egy idő óta valódi rabló hadjáratá lett, melynek célja semmi más, mint országok pusztítása s a köztársaság lerombolása. Bebel és Liebknecht képviselőnek volt annyi bátorságuk, hogy erőteljes szavakkal tiltakozzunk az erőszakos annexiók s a haszonlatlan háború ellen, melyet nem a közvélemény ösztönöz, hanem csak a király és kamarájára. Bebel Jakoby ismeretes álláspontjára helyezte magát, s óva figyelmeztette a birodalmi gyűlést Elzász és Lothringiai annexiójának igazságtalanságára. Jöhet ide, midőn az annexió politikája Németország ellen fordítottatik s a nemzetiségi elv valamennyi létező állam felbomlására vezet. Bismarck mameluk-jai természetesen éktelen zajt ütöttek a felszólalásra s elég szemérmetlenek valának guynyal illetni a derék képviselőket. A szó azonban már kimondatott, s Németországban bizonyára visszhangra fog találni. A mitsem tesz, hogy a demokrácia száma az északkeleti birodalmi gyűlésen oly csekély, számszerint csakis négy. A hatvanas évek alatt Franciaországban is csak öt emberből állott az ellenzék, s elégre mégis megbuktatta a mamelukok többségét. A demokrácia és szabadság eszméi hasonlóak ama hatalmas folyamokhoz, melyek vizét a forrásnál egy kis edényben fel lehet fogni, de a melyek tovább haladásukban nagy bajokat visznek magunkkal a jó-

zan fejlődés nyílt tengere felé, s előbb-utóbb el fogják mosni az önkény és szolgalelkűség mindazon akadályait, melyek a bajozásnak ma még sok helyt utjában állannak.

A keleti kérdés gyökerei.

(Zerboni di Spozetti lovag után.)

I.
Égalj, talajszerkezet, s általában a helyi viszonyok köztudomása szerint alapokai az emberi nem különböző fajokra szakadozásának. Hogy e fajelosztás nem végérvényes életalakja az emberiségre, kitűnik már azon szakadatlan nyugtalanságból is, melylyel a csoportok egymás ellenében állást foglalnak, s mely nyugtalanság csak egy különös meggyezésből eredő egységes egységben érheti el végcélját. Végtelen idő óta ellenállhatlan ösztönök késztetik a népeket arra, hogy egymással összevegyüljenek. A hajdanok háborúi, melyek folytán leigázott népek lakhelyeikből a győzők közé helyeztetek át, tanúságot tehetnek e jelenlégről.

Az ázsiai nemzetiség az afrikaival együtt nagyban megkísérelt a közös kultur életet, mely Egyiptomban eltörölhetetlen nyomokat hagyott viszsza maga után. Egy más vegyülés az európai elemmel a mi kulturánkat hozta létre, s később Afrika küldte gyermekeit a rabszolgakereskedés alakjában Amerikába, hogy ott fusióját kísérelték meg az afrikai vérenek az európaival, s az innen származott eredmények sokkal kedvezőbbeknek is mutatkoztak amazoknál, melyeket az európaiak s ázsiaiak közt kötött vegyes házasságok szolgáltatnak. A tapasztalás megtanít arra is, hogy az ázsia-afrikai keveréknek mindig az afrikai az afrika európaiknál az európai, az ázsia-európaiknál azonban nem ezen utóbbi elem az uralkodó. Mily különbség uralkodik a creolok s levantiniek között! Egy ázsia-európai vérvégület rendszeres elfajul, s az ebből eredő faj félreismerhetetlenül magán viseli a tarthatatlanság jellegét, legdöntőbb bizonyítékul annak — ha ugyan ez még bizonyítást szűkségelen — miszerint az ázsiai emberiség már túléltte magát, s mint olyan, többé megújodásra egyáltalában nem képes.

Mindenütt, hol kulturánkkal érintkezésbe jön, a darva természeti állapotban levő embert titokszerű módon elenyészni látjuk, ha nem akar kulturánknak elölle meghajolni. S vajon nem fognak-e lassanként éppen így elenyészni az e meghajlásra legkisebb hajlamot sem tanúsító ázsiai félbarbarkok is? Merész ugyan ezen állítás szemközt ama világ-rész roppant néptömegével, s talán igen is nagy tulbecsölése rejlik benne az európai életerőnek. De mégis nem vesszük-e a világ minden pontján észre egy Ázsia megigázására irányuló általános actio fejlődését? Áziát már természeti alkata az ellentétek hazájaként tünteti fel előttünk, mely ellentétek ott minden közvetítés nélkül, a legridegebb alakban fekszenek egymás mellett. Vajon sikerülni fog-e az embernek ott, az a mit a természet még meg sem kísérelt: az ellentétek kiegyenlítése? Hisz az ember csak a természet által már előkészített s kisimított uton haladhat tovább s csak azt viheti magasabb fejlődésfokra; a föld ter-

mészeti alkatát azonban nem változtathatja meg, valamint annak önalakulására sem gyakorolhat befolyást. Az emberi nemnek egy nagy, egységes népcsaláddá consolidálását tehát mindazon elemek s akadályok kiválasztásának kell megelőzni, melyek e kiegyenlítés folyamatát feltartoztatják. Ezért enyész el a darva természet-ember; ezért fog Ázsia nemzedéke is — legalább jelen alakjában — elenyészni, még pedig az Amerikából előnyomuló afrika európai faj életerejére alatt.

Molnár A.

HIRHARANG.

A.,M. Polg. eredeti táviratai.

Feladatott Pesten, nov. 30. 10 óra d. e.

Érkezett nov. 30. 11 óra 15 p. d. e.

A loirei francia hadsereg Montargis és Pithiviersnél a poroszokat több ponton visszaverte. Amienst a poroszok megszállották.

Ausztria, Anglia és Törökország elfogadják a conferentiát, kikötéssel, hogy a conferencia határozatainak Oroszország tartozik magát alá vetni. Anglia második válaszában is erősen visszautasítja Oroszország követeléseit. A bécsi börzén ismét nagy nyugtalanságot keltettek a legutóbbi harosi hírek, melyek szerint a poroszok sok és jelentékeny veszteséget szenvedtek.

A „Magyar Polgár” új előfizetőink érdekében két hónapos előfizetést nyitunk:

November-decemberre 3 frt.

November-helyben 1 „ 50 kr.

Az előfizetési összegeket kérjük minél előbb beküldeni, hogy teljes számú példányokkal szolgálhassunk.

a kiadó hivatal.

„Uzoni Gábor sírkövére” czimvel a következő költeményt kaptuk:

Vágya míg élt, csendes nyugalommal perczig alunni,
Mert szava volt: „csak is álmai szárnyán boldog az ember.”

Nem teheté, s meghal. Így véle betöltöni vágyát:

Ó de csodák! s bár örök alvó, álma hiányzik.

Lakatos Róbert.

„Udvarhelyszékről a következő sorokat vesszük nov. 25. ről: Az ezen székben leendő követválasztásról az egyes hírlapokban megjelent közleményekhez pótlólag megemlítjük, miszerint Török Albert csakugyan fellépett önmagát követelőnek. Igaz ugyan, hogy egy ízben beszületését adta volt Pap Jánosnak, hogy visszalép ezen szándékától, azonban ezen ígéret után már a negyedik napon azt írta neki, hogy: „meggondolkodott, s mégis csak fellép.” Már t. i. azon gondolkodott, hogy vajon kötelezi-e őt is a becstelenség? (Pap János urat felkérem, hogy czáfoljon meg, ha nem mondhat igazat.) S a jámbor még azt hiszi, hogy ilyen embert is követé választunk; s még ezenkívül azt is hiszi, hogy aranylánczos

Minő állást kelle Franciaországnak elfoglalnia? XV. Lajos udvarában a nagyobb rész azt kívánta, hogy buktassák meg Ausztriát. Mások meg azt ugy is elég gyengének ismervén, védelmezését indítványozták az Észak tulterjeszkedése ellenében. Ez utóbbiak közé tartozott Fleury bíboros is, ki Voltairehez II. Frigyes Anti-Machiavelje felől egy igen hízogó levelet intézett. E levélre Voltaire egyebek közt a következő emlékeztető szavakat válaszolá: „Megmutattam levelét a királynak. Ő annyival érzékenyebb önmek dícsérete iránt, mert megérdemli azt, s nekem egy tetszik, hogy készült megérdemelné Európa valamennyi nemzetét. Talán kíváncsi volna ezek jóllétére nézve, hogy Francia- és Poroszország királyai jó barátok legyenek.”

Azon napon melyen Frigyes hadseregéhez utazandó lett volna, a székesegyház nagy baranga leválván állványáról, rombolást okozva aláhullott. A nép megrémült, s a roz eljelle a katonák is remegni kezének. Rémtünettől töltött el mindenkit Ausztria hatalmas s azon bit, hogy a király igazságtalanul indítja meg a háborút. „Ha — mondák — a háború igazságos lenne, II. Frigyes nem töröltetette volna le a zászlókról e szavakat: „Pro Deo,” azon trügy alatt, hogy nem kell az Istent az emberek csizakodásaiha bele vegyíteni.” Frigyes azonban tudta, hogyan kell visszaadni a csapatoknak az elvesztett bátorságot. „A barang leest — mondák — annál jobb! Ez roz jel Ausztriára nézve. Azt jelenti, hogy azok, kik felémelkedtek, meg fognak alázuatni, qui se exaltat humiliabitur.”

összeköttetései elefedtetik a választókkal azon szolgálatakat, miket ő az akkori kormány iránt 1862 — 1867 ben, anyagi kényszerűség nélkül, lelke sugallata és hajlamai következtében tanúsított! Egyéb-iránt ő „annak szolgálat, a ki jobban fizet,” s ez csakugyan nagyon jól kamatozó elv lehet egy törvényszéki bírónál, s a választásoknál is jó ajánló levél, ha t. i. ez csakugyan elve is; a miben különben okunk van kételkedni, sőt bizton állíthatjuk az ellenkezőt, megezáfolatlan tényekkel igazolhatván azt, hogy a nagymennyű jelölt urnak éppen semmi elve sincs. Azonban teljes meggyőződéssel vagyunk, miszerint Udvarhelyszék választói csakis indignációval fordulnak el egy oly kapaszkodótól, kit legfőlebb azért ha elküldenek, hogy tisztuljon a levegő itthon. Ennyit ezúttal; később, ha szükség leend, többet is. Vorpost.

„Udvarhelyszék, november 23. 1870.

A „Köszörszár Közlöny”-ben az udvarhelyszéki alkirálybírói választás ötletéről megjelent azon cikkre vonatkozólag, melyben T. A. Udvarhelyszéknek emberemlékezet óta volt tisztikara fölött a betediki égből emeltetik, a nélkül, hogy a cikk összehalmozott valótlanosságait figyelmeztetéstől, csak is annyit jegyzünk meg: propria laus sordet. Egy udvarhelyszéki polgár.

(ma.) Dobokamegye dec. hó 12 én fogja ez évi utolsó rendes évnegyedes bizottmányi gyűlést tartani.

(ma.) Az első hó. Városunkat és környékét ma reggel tisztelték meg az első hóhelyek látogatásunkkal.

(ma.) Lapunk egyik közlelbbi számában fogjuk megkezdni kimerítő ismertetését Lukácsy Kristóf azon nagybecsű történelmi munkájának, melyről mult számunkban említettünk, s melyet a magy. történelmi társulat közlönye, a „Századok”, a mi belbecséhez méltó elismeréssel emel ki, köszönetet mondva a nagyszorgalmu szerzőnek sok évi fáradozásaiért, melyekkel művét létre hozta, hogy vele irodalmunkat új oldalról gyarapítsa.

(ma.) Diplomatarium Alvinczyanum.

Történelmünk kuttatóra közlelbből egy becses gyűjteménnyel szaporodott a m. tud. academia történelmi bizottsága által kiadott „Magyar tört. emlékek első — okmánytári — osztályának 15-ik kötete által; ez Alvinczy Péter erdélyi titlómester s I. Apafy Mihály fejedelem helyettes udvarmesterének okmánytárát, vagyis az Erdély visszacsatolása ügyében a magyar királylyal s megbízottjaival, névszerint Dunod paterrel folytatott alkudozások történetére vonatkozó jegyzékgyűjteményt tartalmazza 1685-től 1688-ig. Nevezetes adalék ezen átmeneti, s főleg a leopoldi diploma keletkekezése történetéhez, melyet Alvinczy, mint tanácsjegyző, udvari állásánál fogva legjobban ismert. A mű kéziratát gr Mikó Imre ajándékozta az erd. muzeumnak, melynek kedvő könyvtárnoka, Szabó Károly figyelmeztette arra Szilágyi Sándort, ki nem is késelt a gyűjteményt az academia tört. bizottsága elé terjesztetni. Így jött létre a jelen kiadás.

Grün Izrael Erzsébet gőzhajója s mult hétfőn állotta ki Maros-Ujvárt a Maroson a tűz, illetőleg a vízpróbat. Délelőtti 11 órakor a kőszörszár, felvinczi vendégekből s marosújvári intelligenciából számosan jeleket meg a Maros partján, hogy szemtanui legyenek a diszes kis gőzös járásának. Az egész „Erzsébet” hossza ötözfél öl, mintegy tizenkét emberre nyílik bensejében hely, s így csak felváltva fogadhatta fel a vendégeket, kiket gyorsan s fennakadás nélkül szállított a Maroson fel épp ugy, mint lefelé. Valóban diszes látványt nyújtott, a mint a kis hajó a regényes Mikóastélyt magasra emelő palota tövében továbbatott: az újkornak Erdély vizein midéddig is-

A tél nem tartoztatja őt fel; ez az északi népek évszaka. „Ne féljete — így kiáltottak a papok Bécsben — ez egy második Pharaó; ki Isten választott népe ellen jó. S Isten őt, ha szükséges lesz, a veres tengerre fogja fullasztani.” De Németország veres tengerét december hóban jég borította, s Frigyes feltartoztatás nélkül haladt Szilézia fővárosáig, Boroszloig. Boroszlo szabad város levén, nem volt osztrák helyőrség által meg szállva, s így kénytelen volt magát a poroszoknak feladni. Aztán 1741. apr. havában a porosz hadsereg Molwitz alá vonult, hogy ütközetbe bocsátkozzék Neuperg tábornaggal. Az ütközetet az osztrák lovasság, melylyel szemben Frigyes magát tehetetlennek érzé, a poroszok hátrányára döntötte volna el, ha a porosz gyalogság ezen első fellépése alkalmával már nem alapítja meg jövőjét, s ha a porosz löfegyverek nem mívelik már ez alkalommal a csodák hosszú sorozatának elsőjét. Voltaire mondja, hogy „a gyalogság második sora mindent visszazsuzgett bámulatramító figyelmre, s azon szakadatlan tüzelés által, melyet előidézett, minden perczen legálább ötször lövén, s a fegyvert egy pillanat alatt megtöltvén.” Ime, száz-harminez esztendővel Sadova előtt már löfegyvereknek köszönhetőek a poroszok legnagyobb részben győzelmüket; s a porosz löfegyverek e tulajdonság a közelmúlt napok catastrophi után nagyobb, mint valaha volt!

M. A.

Hogyan lett nagygyá Poroszország?

VII.

Voltaire nem kis mértékben meg lehetett lépette, midőn a következő, 1740 oct. 26-ról keletkezett levelet kapta II. Frigyesről. „A lehető legkevésbé előre látható esemény történt meg, kedves barátom. VI. Károly császár gombaevés folytán csaknem hirtelen elhalálozott —

„Ce prince né paculier,
Fut roi, puis empereur;
Eugène fut sa gloire:
Mais, par malheur pour son histoire,
Il est mort en banqueroutier.”

A mi azt akarja jelenteni, hogy mindenki kincsragyó bitelezőként hagyatékára rohan s elragadni igyekszik azt leányától, Mária Teréziától. S így II. Frigyesnek sincs szüksége hozzátenni, hogy e halál megzavarja minden békés tervét, s hogy a jövő tavaszszal valószínűleg több száz lez ágyuk és katonákról, mint színésznőkről és ballet-ekről; hogy bekövetkezett a régi politikai rendszer teljes megváltoztatásának ideje, hogy II. Frigyesnek van hadserege, rendezett pénzügye s egy jó tábornoka, Schwerin tábornagy. A király megbízására Voltaire ugyanazon év november havában Berlinbe érkezett, három hét alatt tevén meg azon utat, mely napjainkban három nap alatt kényelmesen bejárható. A költő azonban nem időzött sokáig királyi barátjánál; dec. 6-án már a Rajna mellett találkozik vele, beteg, szemfájdalmak között, visszatérően

Emiliájához, du Chatelet marquise-nőhez. Mit is csinálhatott volna Berlinben, hol mindenkit a háború előkészületei foglaltak el.

A király egyik városból a másikba sietett katonai szemlék tartására. Egész Európa szeméi rajta csüngtek. Mária Terézia anyai ágon közel rokona volt, de midőn megjegyzék, hogy miniszterének személyében igen lovasiagban bánt vele, azt válaszolá, hogy „egy uralkodó soha sem rokonom, csak ha barátom, s majd ítélni fognak Mária Terézia barátsága felől.”

Találónan jegyzik meg Voltaire „Siécle de XV Louis” czimú munkájában, hogy a Porosz királság még gyengék valának, addig nem, s csak midőn erősekké lettek, kezének igényeket formálni Sileziához. II. Frigyes igényei, hatalmához képest, elég mérsékeltnek voltak. Alsó Silezia átengedéseért II. Frigyes megígérte, hogy garantirozni fogja M. Teréziának örököségét, segítséget nyújt férjének, lotharingiai Ferencnek császárrá választásához, s ezen felül még 5 millió forint kárpótást is fizet. Ezen ajánlatok figyelmet érdemeltek volna. Azonban a bizelgőket, még ha roz tanácsot adnak is, legőrmestebb szokás meghallgatni. „Egy utódja a Habsburgoknak — így szólottak M. Teréziához — fogadjon el feltételeket, fogadjon el egy nemet az ultimatumnak a brandenburgi öröföktől! Soba így megaláztatás nem történt.” S e sugallatokhoz képest az ajánlat a legennbéjzöb elutasításban részesült. „Ime, mondá II. Frigyes udvara előtt, ily barátsággal viseltetik irányomban Mária Terézia. S a hadjárat megindítása azonnal eldőn határozva.

